

**МІНІСТЕРСТВО КУЛЬТУРИ ТА СТРАТЕГІЧНИХ КОМУНІКАЦІЙ
УКРАЇНИ**

ХАРКІВСЬКА ДЕРЖАВНА АКАДЕМІЯ КУЛЬТУРИ

Кафедра естрадного та народного співу

ГОНЧАРЕНКО ІВАН ОЛЕКСАНДРОВИЧ

**ТЕОРЕТИЧНЕ ОБҐРУНТУВАННЯ
МАГІСТЕРСЬКОГО ТВОРЧОГО ПРОЄКТУ**

**на тему: Унікальність творчої специфіки Майкла Джексона та його внесок
у розвиток музичної культури**

на здобуття освітнього ступеня «магістр»

за другим (освітньо-професійним) рівнем вищої освіти

галузі знань: 02 Культура і мистецтво

спеціальності: 025 Музичне мистецтво

Теоретичне обґрунтування творчого мистецького проєкту

містить результати власних досліджень.

Використання ідей, результатів і текстів інших авторів

мають посилання на відповідне джерело

_____ Гончаренко Іван Олександрович

підпис здобувача

Творчий і науковий керівник: Кудрич Л.В.- доцент, завідувач кафедри
музично-драматичного театру ХДАК

Харків 2024

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1 СИНТЕЗ МУЗИЧНИХ СТИЛІВ ЯК ОСНОВА ТВОРЧОСТІ	
М. ДЖЕКСОНА	8
1.1 Музичний напрямок нью-джек-свінг як поєднання соулу, фанку, джи-фанку та хіп-хопу.....	8
1.2 R`n`B як стрижневий елемент музичного стилю М. Джексона.....	10
Висновки до Розділу 1.....	13
РОЗДІЛ 2 УНІКАЛЬНІСТЬ ТВОРЧОЇ ПОСТАТІ	
М. ДЖЕКСОНА	14
2.1 Основні етапи творчого шляху М. Джексона.....	14
2.2 Особливості сценічного образу М. Джексона.....	17
2.3 Танець М. Джексона як нова форма сучасного мистецтва.....	20
Висновки до Розділу 2.....	24
РОЗДІЛ 3 ІНДИВІДУАЛЬНИЙ ВИКОНАВСЬКИЙ СТИЛЬ	
М. ДЖЕКСОНА	26
3.1 Особливості поєднання музичних стилів в композиціях М. Джексона («Billie Jean», «Beat it», «Black or White»).....	26
3.2 Виконавський аналіз композицій М. Джексона («Billie Jean», «Liberian girl», «Beat it», «Black or White»).....	31
Висновки до розділу 3.....	33
ВИСНОВКИ	35
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	36

ВСТУП

Обґрунтування вибору теми науково-дослідної роботи. Майкл Джексон (далі — М. Джексон) відомий всім американський співак, танцюрист та автор пісень, який став найяскравішою постаттю музичної поп-культури та одним із комерційно найуспішніших сольних виконавців в історії. Артист вважається «королем поп-музики», який здійснив колосальний вплив на становлення та розвиток популярної музики кінця XX — початку XXI століття. М. Джексону вдалося привнести в популярну музику унікальні риси індивідуального виконавського стилю та синтезувати різноманітні музичні стильові напрямки, що стало «родзинкою» його творчості.

Творчий шлях М. Джексона був складним, проте надзвичайно яскравим. Артисту вдалося стати справжнім ідолом, назавжди закарбувати своє ім'я в історії музичної поп-культури. М. Джексон на сьогодні залишається легендою музичного мистецтва і водночас найбільш одіозною особистістю, яка докорінно змінила концепцію індустрії шоу-бізнесу та вплинути на масову музичну культуру.

Кліпи поп-ідола М. Джексона сприймаються критиками та слухачами як окремий вид мистецтва, а танець у його виконанні став сценічним видовищем, здатним вражати своєю динамічністю та виразністю. Рух М. Джексона стає яскравою барвою кожного концертного номеру та унікальним доповненням до музичної ідеї співака.

Отже, **актуальність** теми науково-дослідної роботи обумовлена тим, що М. Джексону як співаку, танцюристу та композитору вдалося здійснити величезний вплив на музичну поп-культуру кінця XX — початку XXI століття, що обумовлює звернення науковців до дослідження та детального аналізу даного проблемного поля музикознавства та виконавської майстерності.

Зв'язок з науковими програмами, темами, планами. Науково-дослідна робота виконана на кафедрі естрадного та народного співу Харківської

державної академії культури відповідно до базової наукової теми кафедри «Специфіка та тенденції сучасного естрадного вокального виконавства».

Мета дослідження — окреслити унікальні риси творчості М. Джексона та визначити роль короля поп-музики в розвитку музичної культури.

Досягнення цієї мети потребує вирішення таких основних завдань:

- розглянути синтез музичних стилів як основу творчості М. Джексона;
- визначити музичний напрямок нью-джек-свінг як поєднання соулу, фанку, джи-фанку та хіп-хопу;
- визначити R`n`B як стрижневий елемент музичного стилю М. Джексона;
- проаналізувати унікальність творчої постаті М. Джексона;
- встановити основні етапи творчого шляху М. Джексона;
- окреслити основні особливості сценічного образу М. Джексона;
- визначити танець М. Джексона як нову форму сучасного мистецтва;
- надати характеристику індивідуального виконавського стилю М. Джексона;
- розпізнати вокально-технічну специфіку виконавського стилю М. Джексона;
- визначити особливості поєднання музичних стилів в композиціях М. Джексона («Billie Jean», «Beat it», «Black or White»);
- здійснити виконавський аналіз композицій М. Джексона («Billie Jean», «Liberian girl», «Beat it», «Black or White»).

Об'єктом дослідження є музична поп-культура ХХ ст.

Предметом дослідження є унікальність творчої постаті М. Джексона.

Методологічну базу дослідження складає інтегративна методологія, яка базується на поєднанні фундаментальних загальнонаукових теоретичних та музикознавчих методів дослідження. Серед них:

- *біографічний метод* сприяв встановленню основних етапів творчого шляху М. Джексона;

- *культурологічний метод* визначає вплив М. Джексона на розвиток музичної поп-культури;

- *контекстний метод*, який сприяв виявленню особливостей індивідуального виконавського стилю М. Джексона в контексті розвитку музичної поп-культури;

- *метод жанрового аналізу* дозволив визначити танець М. Джексона як нову форму сучасного мистецтва;

- *метод стильового аналізу* дозволив розглянути синтез музичних стилів як основу творчості М. Джексона; сприяв визначенню музичного напрямку нью-джек-свінгу як поєднання соулу, фанку, джи-фанку та хіп-хопу; сприяв визначенню R'n'B як стрижневого елемента музичного стилю М. Джексона; дозволив визначити особливості поєднання музичних стилів в композиціях М. Джексона («Billie Jean», «Beat it», «Black or White»); метод стильового аналізу сприяв встановленню стильових особливостей сценічного образу М. Джексона;

- *метод виконавського аналізу* сприяв визначенню характерних рис та особливостей індивідуального виконавського стилю М. Джексона; метод виконавського аналізу також дозволив здійснити виконавський аналіз композицій М. Джексона («Billie Jean», «Liberian girl», «Beat it», «Black or White») та розпізнати вокально-технічну специфіку виконавського стилю М. Джексона.

Теоретичну базу науково-дослідної роботи складають праці провідних українських та зарубіжних науковців з проблем:

творчої постаті Майкла Джексона (Банько С. [1], Гончаренко І. [4]);

синтезу мистецтва (Бернадська Д. [2], Борисенко Н., Лісневська А. [3]);

художньої інтерпретації музичного твору (Корзун В. [5]);

сценічного образу та іміджу (Наконечна О. [7], Овсянніков В. [8]);

мистецтву танцю (Сіткар В. [9], [11]);

стилю соул (Смородська М. [10]).

Наукова новизна науково-дослідної роботи полягає в тому, що:

вперше в українському музикознавстві:

- розглянуто синтез музичних стилів як основу творчості М. Джексона;

- надано характеристику індивідуального виконавського стилю М. Джексона;

- розпізнано вокально-технічну специфіку виконавського стилю М. Джексона;

- визначено особливості поєднання музичних стилів в композиціях М. Джексона («Billie Jean», «Beat it», «Black or White»);

- здійснено виконавський аналіз композицій М. Джексона («Billie Jean», «Liberian girl», «Beat it», «Black or White»);

уточнено:

- музичний напрямок нью-джек-свінг як поєднання соулу, фанку, джи-фанку та хіп-хопу;

- R`n`B як стрижневий елемент музичного стилю М. Джексона;

- феномен унікальності творчої постаті М. Джексона;

отримали подальший розвиток:

- основні етапи творчого шляху М. Джексона;

- уявлення про танець М. Джексона як нову форму сучасного мистецтва;

- уявлення про основні особливості сценічного образу М. Джексона.

Практичне значення. Результати науково-дослідної роботи можуть бути використані у музично-педагогічній та виконавській практиці (зокрема, в навчальних курсах «Історія світової музичної культури», «Музична культура ХХ ст.», «Семінар сучасної музики», «Естрадне мистецтво», «Масова культура у світовому культурному просторі», «Музичне мистецтво Нового часу», «Проблеми виконавського музикознавства», «Історія та теорія музичного виконавства» тощо), у лекційно-просвітницькій роботі, а також слугувати матеріалом для подальших досліджень з даної тематики.

Апробація дослідження. Науково-дослідна робота обговорювалася на засіданнях кафедри естрадного та народного співу Харківської державної академії культури. Матеріали та висновки науково-дослідної роботи були проголошені у доповіді на Міжнародній науково-теоретичній конференції молодих учених «Культура та інформаційне суспільство XXI століття» в Харківській державній академії культури, яка проходила 18-19 квітня 2024 р.

Публікації. За матеріалами проведеного дослідження були опубліковані тези «Унікальність творчої постаті Майкла Джексона та його внесок у розвиток музичної культури» у збірнику матеріалів всеукраїнської науково-теоретичної конференції молодих учених (Харків, ХДАК, 2024).

Структура роботи. Науково-дослідна робота складається зі Вступу, трьох Розділів, 7 підрозділів, Висновків, Списку використаних джерел (15 позицій, з яких 1 іноземними мовами). Загальний обсяг науково-дослідної роботи – 38 сторінок, з них основного тексту 34 сторінки.

РОЗДІЛ 1

СИНТЕЗ МУЗИЧНИХ СТИЛІВ ЯК ОСНОВА ТВОРЧОСТІ

М. ДЖЕКСОНА

1.1 Музичний напрямок нью-джек-свінг як поєднання соулу, фанку, джи-фанку та хіп-хопу

New jack swing, *new jack* або *swingbeat* (укр. *нью-джек-свінг*) — музичний напрямок популярної музики кінця ХХ століття, який поєднує в собі елементи соулу, фанку, джи-фанку та хіп-хопу. Започаткував цей стиль американський продюсер гурту «Blackstreet» Тедді Райлі.

Нью-джек-свінг, як стиль ф'южн, поєднав ритм і техніку *хіп-хопу* та *денс-попу* та міське сучасне звучання *R'n'B*. Від *R'n'B* нью-джек-свінг відрізняє більш чітка свінгова ритм-секція, запозичена з *фанку* або *гоу-гоу*, проте менш синкопована з практично рівним ритмом. В музичному напрямку нью-джек-свінг використовуються *соул-розспіви*, а саме активне відтворення пасажів *gunning* та різноманітних тембрових вокальних прийомів. *Джаз*, в свою чергу, привніс в нью-джек-свінг джазове глісандо. Виконання композицій даного стилю стримано-екстатичне, на кшталт, соулу, якому притаманні «внутрішня концентрація, інтровертний тип ліричного висловлювання, що досягає в кульмінаційних зонах надзвичайно екстатичного вираження ліричних почуттів, акцентування уваги як на особисту, так і суспільну проблему» [10, с. 50]. «М'який» спів доповнюється ліричним та фанково-позитивним змістом композицій.

Джи-фанку, як і нью-джек-свінгу притаманно використання багаторівневих та мелодичних синтезаторів, повільні груви, звучання глибокого бас, широке семплування мелодій та активне застосування драм-машини.

Музикознавці висувають теорію про те, що музичний напрямок нью-джек-свінг є завершальним етапом класичної доби хіп-хоп культури.

Однією з репрезентативних музичних зразків стильового напрямку нью-джек-свінг визнається восьмий студійний альбом М. Джексона «Dangerous» (укр. «Небезпечна»). Альбом було випущено в рамках лейблу Epic Records у 1991 році. Музикознавці відзначають широку палітру музичних стильових напрямків альбому «Dangerous». До стильових напрямків платівки входять нью-джек-свінг, фанк, індастріал, сучасна модифікація R'n'B, госпел, поп-рок та хард-рок. «Dangerous» яскраво демонструє синтез та взаємодію музичних стильових напрямків в рамках одного проєкту, що доводить унікальність, сміливість та ексцентричність М. Джексона. Композиції «Jam», «In The Closet» (укр. «У таємниці»), «Remember The Time» (укр. «Пам'ятаєш той час»), «Dangerous» (укр. «Небезпечна») стали взірцями стильового напрямку нью-джек-свінг.

На сингл «Jam» М. Джексон зняв відео кліп за участю відомого баскетболіста Майкла Джордана та репера Heavy D. Локацією для знімання кліпу обрали покинутий склад, де спеціально було побудовано баскетбольний майданчик. Знімальний процес був абсолютно засекречений, на що вказувала змінена мета в документації.

Композиція «In The Closet» була записана в дуеті з принцесою Монако Стефанією. Спершу М. Джексон планував записати пісню в колаборації з американською співачкою Мадонною. Причиною зміни творчих планів став текст пісні, яку написала виконавиця. Композиція має характерні ознаки фанку (тональність ре мажор, що підкреслює позитивний настрій композиції), соулу (повільний темп та ліричність композиції) та свінгу.

«Remember The Time» написана в стилі нью-джек-свінгу з елементами госпелу, який став основою стильового напрямку соул.

Одноіменна композиція альбому «Dangerous» поєднує в собі нью-джек-свінг та індастріал. В тексті М. Джексон оспівує тематику недовіри до спокусливої, але небезпечної жінки, в яку закохується. Особливістю композиції є використання промислових звуків та гуркоту металу. Виконання куплетів

пісні виконані співаком технікою напівшепоту (субтоном). Результатом роботи М. Джексона та Тедді Райлі стало використання струнних інструментів, які цікаво працювали в поєднанні з сильними бітами. Композиція входить в контраст з насиченими оркестровками американського композитора та аранжувальника Квінсі Джонса. Музикознавці висловлюють думку, що М. Джексон завершив альбом даною композицією з метою «замкнення» змістової концепції платівки, а саме повернувся до похмурої невизначеності першої композиції «Jam».

Найбільш насиченим на різноманіття музичних стильових напрямків став дев'ятий студійний альбом М. Джексона «HIStory: Past, Present and Future Book I» (укр. «Його історія: минуле, сьогодення та майбутнє Книга I»). Альбом складається з двох дисків, в яких на першому репрезентовані п'ятнадцять вже відомих на той момент композицій, на другому — нова сторінка в творчій історії М. Джексона. Так, нові композиції альбому написані в таких стильових напрямках як фанк, блюз, R`n`B, хіп-хоп, госпел, рок, індастріал та класичний кросовер (стиль, який поєднує в собі елементи академічної та популярної музики).

Синтез музичних стильових напрямків в творчості М. Джексона стає діамантом в руках вмілого ювеліра, який створює унікальні витвори музичного мистецтва.

1.2 R`n`B як стрижневий елемент музичного стилю М. Джексона

«Ритм-енд-блюз (англ. Rhythm and Blues – ритм і блюз) – це форма міського блюзу, що з'явилась у 1930–1940-х роках на території США. Так, «сільський» блюз зазнав деяких змін і набув нових якостей під впливом середовища міста. Не зазнавши суттєвих трансформацій, ці якості допомогли новому жанру адаптуватися до «міських» умов, та надали йому дещо іншого звучання» [10, с. 91].

Ритм-енд-блюз, знаходячись під суттєвим впливом міського життя, повністю відбив його стиль і характер. Це проявилось у прискоренні темпів, електрифікації інструментів, серед яких бас-гітара, електрогітара, електроорган, використання звукопідсилювальної апаратури [10, с. 91-92]. Особливої уваги потребує дослідження специфічних вокальних та інструментальних прийомів, які були революційними на той час в музичному мистецтві. Такими новаторськими прийомами стали «хукінг (hooking, від англійського to hook – чіпляти, у саксофона – фальцет); бендінг (від англійського bending – вигин, використання так званих «підтяжок» у гітарі); шаутінг (англ. shouting – вигукування; специфічна манера співу, при якій використовуються різноманітні прийоми мовного інтонування, аж до шепоту, стогону, крику тощо)» [10, с. 91-92]. Варто зазначити, що саме тоді виникла значна кількість музичних інструментальних ефектів, які утворилися завдяки запозиченню виконавцями-інструменталістами вокальних прийомів у чорношкірих співаків.

Так, головними рисами R'n'B визнається екзальтованість (піднесення, натхнення) та надмірна експресія, яка виражається за допомогою підсилення інструментальної групи, порівняно швидкісні темпи, енергійний біт з чергуванням масивного та гучного удару на першій та третій долях зі зривистим сухим акцентом на другій та четвертій долях.

Вокал в стильовому напрямку R'n'B характеризується емоційним напруженням, розставленими акцентами на блю-тонах, активним використанням жорсткого змикання голосових зв'язок (фальцету), безперервним чергуванням коротких вокальних riff&runs з інструментальними пасажами.

М. Джексон став артистом, який створював власні рецепти музичних стилів, стрижневим елементом кожного з яких став R'n'B. R'n'B в сучасній музичній культурі належить до всіх течій масової музики, в яких проявляється звучання блюзових тонів.

Так, майже всі композиції альбому «Dangerous» мають в своїй основі компоненту R`n`B стилістики.

Дебютна композиція М. Джексона однойменної платівки «Got To Be There» (укр. «Повинен бути там») написана в стилі R`n`B, балада про кохання в помірному темпі, тональність ля-бемоль мажор.

Одним з найяскравіших творчих зразків М. Джексона є його останній альбом «Invincible» (укр. «Непереможний»). Процес створення «Invincible» був доволі довготривалим та трудомістким (з 1997 р. по 2001 р.). Композиції альбому звучать в стилях R`n`B, поп, соул, де R`n`B став основою. Головними проблемами, які висвітлюються в «Invincible», є дослідження почуття кохання, романтика, ізоляція, критика ЗМІ та інші соціальні проблеми. Концепцією альбому став поступовий перехід від композицій агресивного характеру до спокійних та умиротворених.

Пісня «Privacy» (укр. «Конфіденційність») є міркуванням М. Джексона про власний особистий досвід взаємодії зі ЗМІ та жовтою пресою. «The Lost Children» (укр. «Загублені діти») присвячена всім дітям, які були наражені на небезпеку. Композиція «Whatever Happens» (укр. «Що б не сталося»), має неоднорідну інтенсивність, а текст пісні оповідає про двох людей, які зазнали невідомої загрози. Альбом «Invincible» містить в списку чотири балади: «You Are My Life» (укр. «Ти — моє життя»), «Butterflies» (укр. «Метелики»), «Don't Walk Away» (укр. «Не йди») і «Cry» (укр. «Плач»). Балада «Cry» має схожі риси з деякими попередніми композиціями М. Джексона, а саме «Man in the Mirror» (укр. «Чоловік в дзеркалі») (1987), «Heal the World» (укр. «Зцілуй світ») (1991) та «Earth Song» (укр. «Пісня землі») (1995). Текст композиції «Cry» закликає слухачів врятувати та зцілити світ. Пісня «You Are My Life» присвячена двом дітям М. Джексона, який співає: «Ти сонце, ти змушуєш мене сяяти, ніби зірки на небі».

Висновки до Розділу 1

1. Нью-джек-свінг є популярно орієнтованим R'n'B стилем, який поєднує вокальний стиль, заснований на стильовому напрямку соул, ритмічний свінг-малюнок, основою якого є фанк, джазове глісандо, набір хіп-хоп семплів, синтезовані звуки та використання драм-машини.

Яскравим прикладом творчого продукту в музичному стильовому напрямку нью-джек-свінг є альбом М. Джексона «Dangerous».

2. R'n'B став універсальним компонентом синтезування музичний стильових напрямків в творчому доробку М. Джексона та відіграє роль з'єднувального елемента. Всі альбоми М. Джексона містять композиції, написані у стилі R'n'B в чистому вигляді або композиції, в яких зазначений стильовий напрям проходить червоною ниткою крізь стилістичне полотно пісні.

РОЗДІЛ 2

УНІКАЛЬНІСТЬ ТВОРЧОЇ ПОСТАТІ М. ДЖЕКСОНА

2.1 Основні етапи творчого шляху М. Джексона

Майкл Джексон (Майкл Джозеф Джексон) - американський співак, танцюрист, кіноактор, композитор, якому вдалося досягнути світової популярності у віці дванадцяти років.

Творчий шлях співака розпочався із соло в дитячому гурті «П'ятірка Джексонів», згодом М. Джексон став одним з найуспішніших поп-артистів в історії музичної культури, про що свідчить отримання ним великої кількості премій «Греммі» та інших нагород. До сьогодні М. Джексон займає почесне звання «короля поп-музики».

Найбільшого успіху та визнання з боку слухачів, музичних критиків та музикознавців досягли три альбоми М. Джексона, записані під керівництвом американського композитора, аранжувальника та музичного продюсера Квінсі Джонса, а саме «Off The Wall» (укр. «Від стіни») (1979 р.), «Thriller» (укр. «Трилер») (1982 р.), «Bad» (укр. «Погано») (1987 р.). Альбом «Thriller» був занесений до Книги рекордів Гіннеса як такий, що вдалося розпродати найбільшим накладом за всю історію музики, а саме 108 млн примірників станом на 2010 рік [6].

М. Джексон є володарем тринадцяти премій «Греммі», а його видатне ім'я двічі занесено до Зали слави рок-н-ролу як учасника гурту «П'ятірка Джексонів» (1997 р.) та як сольного виконавця (2001 р.) [6].

Творчий шлях М. Джексона розпочався з гри на бонго і тамбуринах в гурті «П'ятірка Джексонів», проте з часом йому вдалося зайняти провідне положення лідера гурту та вокаліста. Вже у віці 7 років М. Джексону довірили позицію хореографа гурту.

Успіх новоспеченого гурту «П'ятірка Джексонів» розпочався наприкінці 1968 р. з підписанням контракту зі студією звукозапису Motown Records. Першими хітами гурту стали «I Want You Back» (укр. «Я хочу, щоб ти повернулась»), «ABC», «I'll Be There» (укр. «Я буду там») [6].

Піку популярності The Jackson Five сягнув у 1969 році, коли дебютна композиція «I Want You Back» посіла першу сходинку в американському хіт-параді [6].

У 70-ті рр. ХХ ст. гурт стає особливо популярним. У 1976 р. був проведений ренеймінг гурту на The Jacksons, після чого випустили антологію своїх творів (збірка найкращих творів) [6].

Паралельно з роботою в гурті М. Джексон випустив перший сольний альбом «Got To Be There». Одноійменна балада зайняла верхню сходинку у хіт-парадах США та Європи.

У 1978 р. М. Джексон знайомиться з музичним продюсером Квінсі Джонсом, записує під його керівництвом один з найвідоміших соул-альбомів в його творчому доробку «Off the Wall», в якому М. Джексон був відображений як зрілий майстер. Альбом сягає перших сходинок хіт-парадів, а один з його синглів отримує премію «Греммі» [6].

«У 1982 р. М. Джексон випустив альбом, створений на основі фантастичного фільму Стівена Спілберга «Іншопланетянин». <...> М. Джексон за цей фільм був визнаний гідним другої премії «Греммі» [6].

Другий альбом в творчому доробку М. Джексона під назвою «Thriller» побив усі рекорди за кількістю проданих екземплярів і утримує цей титул і до сьогодні. М. Джексону вдалося заробити на альбомі 53 млн доларів. До «Thriller» увійшли хіти, кожен з яких підтримувався відеокліпом, що розширило коло слухачів. Відеокліпи М. Джексона визнаються окремим видом мистецтва, в якому демонструється неабияка його майстерність як співака, танцівника, музичного продюсера та режисера картини. Пісні М. Джексона

перебували у «гарячій» ротатії на тільки-но створеному музичному телеканалі MTV і відкрили шлях до успіху багатьом темношкірим виконавцям [6].

Саме тоді М. Джексона припинили асоціювати з «чорношкірою музикою».

У 1984 р. М. Джексон був висунутий одразу на дванадцять номінацій премії «Греммі», одинадцять з яких за альбом. Так, співак отримав 8 з 12 нагород, що стало рекордом. Відтоді М. Джексон отримав титул «короля поп-музики». Проте існує легенда, що так артист став іменувати себе з 1991 р. [6].

«Окрім композиторського і виконавського таланту <...> критики почали відзначати й танцювальну майстерність Джексона. У зв'язку з цим в зростанні його популярності підкреслювалася роль телебачення, що могло продемонструвати його сценічну поведінку» [6].

У 1985 р. М. Джексон випускає свій «африканський» сингл «We are The World» (укр. «Ми - світ»), який одразу стає світовим хітом. В середині 80-х рр. ХХ ст. М. Джексон стає відомим своєю ексцентричністю. За 47,5 млн доларів він викупає контрольний пакет акцій ATV Music company, яка володіла правами на записи Джона Леннона і Пола Маккартні, тим самим розриваючи дружні стосунки з останнім, який також хотів заволодіти акціями компанії [6].

У 1987 р. М. Джексон після трирічної перерви відновив концертну діяльність, організувавши особисте турне, а також випустив новий альбом під назвою «Bad» [6].

М. Джексон у 1988 р. досяг рівня найвисокооплачуванішого поп-артиста, який зміг викупити ранчо в Каліфорнії, дав йому назву Neverland на честь чарівного світу з казок про Пітер Пена, в якому діти припиняють рости й старіти [6].

Наступний альбом М. Джексона «Dangerous» (1991 р.) став першим поп-альбомом співака, в якому не брав участі Квінсі Джонс. Унікальність даного зразка полягає в його найдовшому за часом звучанні (76 хвилин) та спробою

М. Джексона змінити стиль на техно-поп, особливістю якого були загострені мелодії [6].

1995 р. став визначальним у підтвердженні високої репутації М. Джексона. Так, співак випустив подвійний альбом «HIStory: Past, Present and Future». У записі альбому взяла участь поп-зірка сестра М. Джексона Джанет Джексон. Концертний тур «HIStory» став відомий масштабними шоу-виставами, в яких М. Джексон з'являвся у ролі месії, і спорудженням десятиметрової статуї співака в місцях його концертів Європою, Австралією та Південною Африкою [6].

Альбом «Blood On The Dance Floor: HIStory In The Mix» (1997 р.) став послідовником попереднього альбому і складався з реміксів його композицій. Музичні критики позитивно оцінювали платівку [6].

У 1999 р. в Мюнхені М. Джексон організував грандіозний концерт під назвою «Джексон і друзі», в якому взяли участь такі всесвітньо відомі гурти, як Status Quo та Scorpion`s. Доходи від шоу пішли на благодійні потреби до фонду ЮНЕСКО, організації Червоного Хреста і Дитячого фонду Нельсона Мандели [6].

М. Джексон став володарем великої кількості музичних нагород. Так, на церемонії World Music Awards у 2000 р. співака назвали найпродаванішим поп-виконавцем тисячоліття [6].

Новий сольний альбом М. Джексона «Invincible» (2001 р.) був неоднозначно оцінений критиками, проте одразу посів перші сходинки у чартах більш, ніж 20 країн [6].

2.2 Особливості сценічного образу М. Джексона

Сценічний образ визнається одним з різновидів художнього образу, в свою чергу, актор на сцені створює сценічний образ, який сприймається глядачем [7, с. 6].

Артист у світі шоу-бізнесу нерозривно пов'язаний зі своїм alter ego (сценічним образом). Формування сценічного образу відбувається під впливом цінностей та ідеалів, сформованих суспільством, які, відповідно, артист демонструє у своїй творчій діяльності. Успіх музичного проекту найчастіше залежить не лише від таланту артиста, якості написаних текстів і музики композицій, але і від сценічного образу, який він репрезентує [8, с. 70]. «У шоу-бізнесі сценічний образ обирають та формують для артиста продюсери, в естрадній та рок-музиці його формування залежить передусім від креативності артиста, однак будь-який виконавець завдяки іміджу сьогодні постає втіленням очікувань тієї частини суспільства, на яку орієнтований той чи інший музичний проект» [8, с. 70].

Сценічний образ М. Джексона був не менш ефектним та революційним за танцювальні рухи артиста та авторські пісні. Вбрання М. Джексона завжди відповідало музичному стилю композицій, які він виконував, що зумовлювало унікальність образу артиста та його органічність.

Одним з елементів сценічного образу М. Джексона стали ефектні піджаки переважно червоного або золотого кольорів, шкіряні, всипані діамантами, кристалами або обвішані ланцюгами, з великими золотими гудзиками та еполетами.

Візитівкою М. Джексона та одним з найяскравіших сценічних образів у його кар'єрі стала червона шкірянка, прикрашена двадцятьма сімома блискавками, поєднана з чорними вкороченими штанами, білими шкарпетками і лоферами. Образ був репрезентований у відеокліпі «Beat It». Шкірянка як елемент образу визначила вектор розвитку моди 80-х рр. ХХ ст. Прем'єра відеороботи «Beat It» сприяла стрімкій появі шкірянок в торговельних центрах США та масовій зацікавленості ними людей, а згодом поширилася світовим ринком. Так, американська мережа магазинів одягу «Merry-Go-Round» продала понад 50 000 подібних виробів. За рік після випуску відеокліпу «Beat It», М. Джексон з'явився в одному з рекламних роликів Pepsi у чорно-білій

шкірянці, яка була обшита застібками-блискавками. Курткою М. Джексона надихалися відомі модельєри Жан-Поль Готьє, дизайнери модного будинку «Balmain». Аналогічні предмети одягу після М. Джексона одягали багато інших знаменитих артистів. Крім того, шкірянка з'явилася на героях таких фільмів, як «Співак на весіллі», «Люди в чорному-2», «Крок вперед 2» [12].

Важко уявити концертний виступ М. Джексона без білої сорочки або футболки. Футболки він інколи рвав на собі, а сорочки використовував в якості прапора, який майорів позаду нього.

Чорні штани вузького крою або злегка розширені до низу, з драматичними лампасами, з високим поясом, часто відкривали кісточки на ногах артиста, обтягнуті білими шкарпетками.

Оскільки важливим елементом концертного виступу М. Джексона став танцювальний рух, відповідно невід'ємним атрибутом сценічного образу артиста стали класичні чорні черевики, туфлі для танцю і козаки, вдягнені на білі шкарпетки.

Капелюх-федора став яскравим аксесуаром, доповненням до сценічного образу поп-короля.

Цікавим є процес створення костюмів для М. Джексона. Так, в пошуках натхнення Буш з Томпкінсом викупали глянцеві журнали про моду, дизайн інтер'єрів, садівництво та весільні журнали для співака, щоб продемонструвати зображення з візуальними образами. Таким чином М. Джексон тренував навичку формування сценічного образу відповідно до характеру та настрою композиції, яку співак виконує. Пізніше зразки образів артист вирізав з тих самих журналів, розкладав їх на підлозі, робив замальовки майбутніх костюмів.

Все, що стосувалося сценічного костюму, М. Джексон контролював особисто та був дуже вимогливим: «Перевершіть те, що зараз носять в усьому світі» - так звучало технічне завдання від поп-короля.

2.3 Танець М. Джексона як нова форма сучасного мистецтва

Хореографічне мистецтво визнається синкретичним видом мистецтва, в якому музика грає роль рухомої сили та невід'ємним компонентом хореографії. Хореографічне мистецтво складається з організовано-музичних, умовних, образно-пластичних рухів, які сприяють вираженню емоцій, почуттів, думок тощо [1, с. 1].

Сучасне хореографічне мистецтво називають «танцем вільного тіла». «Модерн» та «постмодерн», сформовані на основі американського та європейського танцю зазнали впливу політичних, філософських, соціальних та стилістичних характеристик культури ХХ ст. [2]. Визначною рисою сучасного танцю є його «дослідницька спрямованість, в якій танець взаємодіє з філософією руху та структурою знань про можливості людського тіла» [2].

В сучасному хореографічному мистецтві вдало поєднуються різноманітні стилі та напрямки, які утворюють цікаву палітру (джаз-модерн, contemporary, імпровізація, вільний-пластичний танець, вуличні танці) [1, с. 1].

Одним із найвизначніших та найвпливовіших діячів культури ХХ ст. визнається М. Джексон, який «популяризував та вплинув на розвиток вуличних танців Америки, а згодом і всього світу. Мільйони танцівників та хореографів імітують унікальні рухи М. Джексона навіть сьогодні. На основі його танців виникали та розвивались такі стилі, як: popping, hip-hop, shuffle, house, locking, step та поп танці різних країн світу» [1, с. 1].

З початку своєї сольної кар'єри М. Джексон демонстрував танцювальні рухи у своїх виступах, репрезентуючи себе як співака і танцівника. Танцювальні рухи М. Джексона в подальшому перейняли і почали інтегрувати у свої виступи відомі поп виконавці [1, с. 1].

Гастролюючи по світу, М. Джексон відкривав нові горизонти хореографічного мистецтва. Так, під час світового туру з альбомом «Bad» в Японії (1987–1989), співаку приписують інтерпретування та вдосконалення «J-pop» хореографії. Значною мірою М. Джексон здійснив вплив на хореографію Індії, «Боллівуду», який запозичував танцювальні елементи, музику для саундтреків та фільмографію безпосередньо у артиста [1, с. 1].

«У 1983 році, на концерті, присвяченому 25-річчю компанії звукозапису Motown Records, світ вперше побачив феноменальний рух під назвою «місячна хода» у виконанні М. Джексона під пісню «Billie Jean», який одразу отримав таку популярність, що став «візитною карткою співака». Глядачі настільки були вражені побаченим вперше рухом, що одразу після концерту у вестибюлі намагалися повторити його, та зрозуміти принцип його виконання. Тільки на основі «місячної ходи» фанатами було створено безліч інтерпретацій та різноманітних варіацій цього руху» [1, с. 1].

Великого успіху досягли музичні відеокліпи, які М. Джексон трансформував, замінюючи низькобюджетні монтажні рекламні ролики на справжні короткометражні фільми, в яких присутня драматургія, вишуканий сюжет та яскраві візуальні ефекти. Найяскравішими відеороботами співака визнаються «Thriller», «Billie Jean» і «Beat It» та вважаються справжньою революцією у сфері відеокліпів. З цією метою М. Джексон залучав до своїх відеоробіт провідних голлівудських режисерів, таких як Джон Лендіс, Спайк Лі, Мартін Скорсезе та Джон Сінглтон [15, с. 203].

«Для короткометражного фільму «Thriller», М. Джексон разом з хореографом Майклом Пітерсом створили «танець зомбі», пародіюючи фільми жахів, які знімали в той час. В ході створення хореографії вони разом уявляли, як би рухались зомбі у реальному житті, гримасуючи перед дзеркалом та використовуючи танцювальні рухи в стилі джаз. «Thriller» досі вважається найкращим музичним кліпом усіх часів, як критиками, так і музичними телеканалами» [1, с. 2].

Прикладом вишуканої хореографії є робота, продемонстрована у відеокліпі на пісню «Beat it». В статті журналу The Rolling Stone «Рок-н-рол», зазначили, що М. Джексон створив «музичне відео підпромисловості танцюристів і хореографів», таких як Пол Абдул і Тоні Василь» [1, с. 2].

У музично-танцювальному проєкті «Smooth Criminal» М. Джексоном вперше було продемонстровано майстерне підкорення гравітації. Артист зміг нахилити корпус на 45 градусів над рівнем підлоги, не відриваючи ніг. Даний трюк і до сьогодні намагаються повторити прихильники творчості М. Джексона та професіональні танцівники по всьому світу, проте ніхто так і не розкрив секрету його виконання [1, с. 2]. Дослідники з'ясували, що «антигравітаційний нахил американського співака неможливо повторити без спеціальних пристосувань. Це часто стає причиною травм сучасних танцівників/танцівниць» [9, с. 74-75]. Цю гіпотезу підтверджують індійські нейрохірурги, які дослідили «антигравітаційний нахил» М. Джексона і дійшли обґрунтованого висновку, що для його виконання недостатньо застосовувати спеціально змайстроване взуття, необхідною умовою також є володіння потужним розтягненням ахілового сухожилля. На думку лікарів, спроби повторити такий рух регулярно стають причиною травм у танцівників/ танцівниць [11]. «Щоб виконати цей прийом, співак нахилився під 45° з повністю випрямленим тілом. Дослідники зазначають, що більшість людей можуть нахилитися таким способом тільки на 20° і навіть найбільш сильним з-поміж професійних танцівників доступним є кут лише в 25–30°. В нормі людина задіює в нахилі лише верхню частину тіла, при цьому працює м'яз, що випрямляє хребет (Musculus erector spinae). «Антигравітаційний» рух спрямовує основне навантаження на ікри та ахілові сухожилля. За висловом лікарів, ці ділянки не пристосовані для такого напруження, тому спроби повторити славний нахил часто закінчуються травмою» [9, с. 75-76]. Дослідники також наголошують, що навіть М. Джексон, який визнається унікальним танцівником, не міг відтворити цей рух без спеціальних пристосувань. Під час знімального процесу відеокліпу на пісню

«Smooth Criminal», М. Джексон вперше виконав «антигравітаційний нахил» за допомогою застосування особливого технічного оснащення, а саме системи ременів і дроту, яка утримувала тіло співака в потрібному положенні. Потім виконавець прийняв рішення повторювати даний рух і на концертах, для чого костюмери створили особливі черевики, в підборах яких було вирізано отвори, які давали змогу «зацепитись» за спеціальні цвяхи, забиті в сцену. М. Джексон і його костюмери запатентували таке взуття у 1992 р [11].

«Нейрохірурги зазначають, що рухи М. Джексона надихнули творців багатьох сучасних стилів танцю. Вивчення його трюків допоможе лікарям ефективніше працювати зі складними травмами спини та розтягненнями сухожилля, з якими часто стикаються танцівники/танцівниці» [9, с. 76]

Також, в хореографії Вінсента Патерсона на пісню «Smooth Criminal», створеній в атмосфері кабаре, вар'єте було продемонстровано танцювальні рухи, характерні для робота, що на сьогодні займає місце у такому танцювальному напрямку як «Popping» [1, с. 2].

Одним із цікавих рухів, який став візитівкою поп-короля М. Джексона та його фірмовим жестом, є «захоплення». Деякі критики метафорично називають цей танцювальний елемент «захоплення, яке змушує дівчат непритомніти». Історія зародження даного танцювального руху різниться: 1) існує думка, що М. Джексон навмисно робив дівчат на своїх концертах переповненими емоцій за допомогою цього руху; 2) сам М. Джексон розповідав, що «захоплення» стало випадковістю. Згодом елемент перестав бути випадковістю та полюбився поціновувачам творчості М. Джексона.

Вражаючим також є фірмове тривале «обертання» М. Джексона, після якого він приземлявся на підбори або коліна. За «обертанням» наступним елементом танцю стала «стійка на пальцях ніг». Для самого М. Джексона важливою умовою було протриматись на пальцях на якомога довший період часу. Так, протягом одного з виступу на «Motown 25: Yesterday, Today, Forever» артист залишився незадоволеним своїм виступом і вважав його провальним,

оскільки після шести «обертів» навколо себе протримався на пальцях ніг всього лише дві секунди часу. Для М. Джексона була важлива кожна деталь, яка стосувалася його творчого прояву, такий перфекціонізм привів співака до приголомшливого успіху, а його ім'я назавжди викарбувалося в історії музичної культури.

Неординарним і доволі цікавим танцювальним прийомом в арсеналі поп-короля став «карате-прийом» або «The Kick» (укр. «п'яткою в око»). Цікавим фактом, який стосується даної техніки, є те, що у 1998 році засновник United World Karate Association Чодоін Дайкаку нагородив М. Джексона чорним паском п'ятого ступеня за особистий внесок в боротьбу з дискримінацією та несправедливістю в світі.

«Швидка зміна ніг» теж зробила М. Джексона впізнаваним. Спритний рух змушує затамувати подих глядача та досягнути схеми його виконання.

«Виступи на живих концертах, зйомки у відеокліпах, рекламних роликах та фільмах сприяли розповсюдженню танцю серед світової аудиторії з шаленою швидкістю. Ронні Фаворс, директор Американського театру танцю імені Елвіна Ейлі, сказав, що Джексон був «основою для свого покоління», сподіваючись, що в майбутньому зірки естради будь-як само інтегрувати танець у свої виступи, як невід'ємну частину шоу. Завдяки творчості М. Джексона, танець став новою формою мистецтва» [1, с. 2].

Висновки до Розділу 2

1. Унікальність творчої постаті М. Джексона сформувалася внаслідок поєднання вродженого таланту з багаторічною працею над собою як артиста. Так, ще в ранньому віці співак активно проявляв свої особистісні якості та позиціонував себе, як людина зі своїм баченням світу. М. Джексон привернув увагу музичних критиків властивою лише йому вокально-технічною специфікою в рамках стильових напрямків створених ним композицій і

самостійно винайденими танцювальними рухами, які стали невід'ємною частиною його концертних виступів.

2. Сценічний образ М. Джексона був таким же яскравим та ексцентричним, як і його особистість. Вишукані, цікаві рішення, втілені в костюмах, проявляли М. Джексона якнайкраще, підкреслювали музичну стилістику композицій артиста та ідейну складову пісень. Костюм став окремим видом мистецтва М. Джексона.

3. Унікальність М. Джексона проявляється в багатьох аспектах його творчої діяльності. Особливої уваги заслуговує мистецтво танцю, в якому М. Джексона визнають справжнім майстром. Танцювальний стиль артиста поєднував елементи балету, джазу, хіп-хопу та інших популярних танцювальних рухів. Витонченість, енергія та пластичність рухів М. Джексона завжди вражали глядача. Хореографія артиста була складною за технічною складовою, проте простою для розуміння ідеї концертного номеру. Танцювальний рух став характерною рисою концертних виступів М. Джексона, а деякі техніки стали «візитівкою» артиста.

РОЗДІЛ 3

ІНДИВІДУАЛЬНИЙ ВИКОНАВСЬКИЙ СТИЛЬ М. ДЖЕКСОНА

3.1 Особливості поєднання музичних стилів в композиціях М. Джексона («Billie Jean», «Beat It», «Black or white»)

Концепція поєднання музичних стилів в творчості М. Джексона підкреслює унікальність та креативність артиста. Більшість композицій в творчому арсеналі співака містять синтез музичних стильових напрямків, які утворюють новітні стилі. Синтезування музичних стилів та напрямків породжує виникнення якісно нового творчого продукту за допомогою органічного їх поєднання в єдине ціле. «Кінцеве явище не зводиться до суми складових його компонентів, воно узагальнює такі їх властивості, як ідейно-світоглядну, образну і композиційну єдність, спільність участі в художній організації простору, часу, дозволяючи надавати багатосторонній емоційний вплив на сприйняття людини. Об'єднання мистецтв (або стилів) у новий синтетичний вид відбувається за потреби сучасного суспільства в більш широкому, всеосяжному освоєнні й зображенні дійсності» [3, с. 1].

Розглянемо декілька найвідоміших композицій М. Джексона, в яких чітко прослідковується синтез музичних стильових напрямків, які утворили якісно нові музичні стилі в рамках одного музичного проєкту.

Одним із найяскравіших зразків музичного синтезування в творчості М. Джексона є композиція «Billie Jean» (1983 р.). Пісня була написана М. Джексоном та спродюсована Квінсі Джонсом. Ідея «Billie Jean» заснована на реальному життєвому досвіді співака та присвячена групі.

2 березня 1983 р. на телеканалі MTV відбулася прем'єра відеокліпу «Billie Jean». Одразу після прем'єри пісня здобула великий успіх та вже у 1989 р. отримала статус «платинової». Також «Billie Jean» потрапила до списку 500

найкращих пісень усіх часів за версією журналу Rolling Stone та має дві нагороди премії «Греммі» та одну нагороду American Music Award. Популярність композиції підвищував короткометражний фільм, що остаточно зламав расові бар'єри та став першою відео роботою темношкірого виконавця, яка отримала найвищу ротацію на телеканалі. Саме під цю композицію М. Джексон виконував свій легендарний танцювальний рух «місячна хода». Мотиви «Billie Jean» використовувалися в рекламі Pepsi, що також позитивно позначилося на охопленні. На сьогодні пісня також інтерпретується багатьма сучасними виконавцями і залишається на позиціях міжнародного поп хіта [13].

«Billie Jean» є композицією помірно-жвавого темпу, написана в тональності фа-дієз мінор та синтезує в собі такі музичні стильові напрямки як *денс-поп*, *пост-диско*, *R'n'B* та *фанк*. R'n'B в пісні є стрижневим елементом, який пов'язує між собою всі наявні музичні напрямки.

В композиції використовується дванадцятитактній блюзова послідовність акордів. «Billie Jean» розпочинається зі звучання барабану і тарілки з незначним ефектом реверберації. Через два такти вступає ще одна тарілка, а через чотири — басова партія, яка повторюється без пауз більш, ніж на одну восьму такту. Басова партія побудована на «тривожному» сьомому ступені. Згодом вступає партія синтезатора, яка складається з трьох нот на стакато зі значним ефектом реверберації. В партії синтезатора простежується базова послідовність акордів, яка визначає настрій та загальну ідею композиції. Згодом вступає вокальна партія у виконанні М. Джексона у супроводі клацань пальцями. На задньому плані вся задана ритм-секція та послідовність акордів продовжують тримати ритм та повторюватися. Акордова послідовність бриджу розпочинається з шостого ступеня задля створення атмосфери занепокоєння та тривоги. З початком приспіву акорди у виконанні синтезаторів звучать більш щільно і довготривало, плескання підкреслюють звучання малого барабану на слабкій долі. Вперше за композицію вступає ритм-гітара в стилі R'n'B та грає два такти на тоніці. Наступний бридж веде за собою партію струнних, яка

зіграла на тоніці, окрім двох простих партій і одного акорду, які слугують мостом до наступного приспіву. Наприкінці композиції звучить несподіваний низхідний струнний хук, який повторюється багато разів на розтягненій коді. Наступним етапом зазвучала блюзова гітара з фланжерним ефектом повторює чотирьохнотну мінорну фразу, яка виконує роль соло. В момент кульмінації мелодійні і вокальні лінії миттєво сконцентрувалися разом.

Музичний критик Нельсон Джордж сказав, що аранжування струнних інструментів Джері Хейя передає слухачеві атмосферу напруженості пісні. Багатьма рецензентами було відмічено, що «Billie Jean» є однією з перших композицій М Джексона, яка розкриває тематику параноїдальних станів та темних фантазій [13]. Річард Кромелин описав аранжування «Billie Jean» як «витончену, закручену навколо басової партії й похмурого звучання струнних інструментів» [13]. На думку критика, у цій композиції вперше проявляється новий голос співака — голос жертви, пронизливий фальцет, який запам'ятовується [13].

Оглядачі порталу Sputnikmusic писали: «Проста партія ударних, фантастична, нервова басова партія. Мелодійні акорди синтезатора окреслюють контури віршів куплетів, а все більша кількість інструментів доповнює атмосферу приспіву. Приспів має вокальні гармонії, що надзвичайно запам'ятовуються, і чудову фанкову гітарну партію» [13].

Журналісти Blender помітили, що композиція «Billie Jean» є «однією з найбільш ексцентрично звучних, психологічних і просто химерних композицій, що коли-небудь потрапляли в Top 40» [13].

В інтерв'ю газеті «Корр'єре делла Сера» від 28 червня 2009 р. Італійський співак Адріано Челентано схвально відгукнувся про пісню «Billie Jean»: «Зізнаюся, М. Джексон став потрясінням для мене, коли я вперше почув пісню «Billie Jean» з альбому «Thriller». Я був вражений не тільки оригінальною манерою співу, але й інноваційними аранжуваннями Квінсі Джонса. Геніальне уривчасте звучання смичкових в одному ритмі і лаконічний бас, що означають

насамперед очікування появи короля. Вже у вступі, насправді, перш, ніж я почув його голос, у мене було дивне відчуття, ніби бас, той що створює напругу, і ті пронизливі скрипки на тлі — були його голосом. Вони ніби передбачали: «Я прийшов... Я побуду тут недовго...». І він був там. Вступні ноти були прелюдією до майбутньої музичної події. Потім виник його голос. А в кінці, навіть не прослухавши інші пісні альбому, я вже відчув гомін того буревію, який пронесеться по всій землі через нього.

Наступною яскравою композицією, яка вдало поєднує декілька музичних стильових напрямків, є «Beat It» (альбом «Thriller»), написана в помірнo-швидкому темпі в тональності мі-бемоль мінор. Пісня була написана М. Джексоном, а спродюсована ним самим та Квінсі Джонсом. Гітарне соло виконано Едді Ван Халеном, лідером рок-гурту Van Halen. Тема пісні соціального характеру, а саме заклики проти бандитизму та насилля [12].

31 березня 1983 р. на телеканалі MTV відбулася прем'єра відеокліпу на пісню «Beat It». В кліпі М. Джексон одягнений в червону шкірянку, яка згодом здійснила великий вплив на моду 1980-х рр. [12].

Композиція «Beat It» синтезує в собі елементи таких музичних стильових напрямків як *R'n'B*, *денс-року* та *хард-року*. Саме тому зазначена пісня стала першою творчою роботою афроамериканця, яка регулярно з'являлася в ефірі американських рок-радіостанцій. «На початку 1980-х років поєднання ритм-н-блюзу і року вважалося незвичайним. <...> У 1984 р. в інтерв'ю журналу Ebony співак розповів про композицію «Beat It»: «Я хотів написати пісню, яку сам купив би, якби цікавився рок-музикою. Таким чином я наблизився до цього стилю, хотів, щоб цією піснею насолоджувалася вся молодь: від школи до коледжу» [12]. «Beat It» називали танцювальною, проте такою, яка не має ознак стилю диско. Від року композиція взяла «жорсткий» та «лякаючий» характер, знаходилася на гребені хвилі металу атакувала рок-націю.

«Beat It» була позитивно оцінена музичними критиками та відмічена великою кількістю нагород, основні з яких дві статуетки «Греммі» та дві премії American Music Awards [12].

М. Джексон розпочав роботу над піснею «Beat It» під час запису альбому «Thriller» у 1982 р. Квінсі Джонс хотів, щоб до альбому потрапила композиція в жанрі рок. За словами М. Джексона, процес створення композиції пішов дуже швидко. Йому хотілося, щоб у новій пісні звучали гучні ударні, які надають африканського колориту, згодом з'явилася ідея гітарної партії. Демонструючи голосом звучання партій всіх наявних у композиції інструментів, співак записав їх на диктофон та приніс зразки музикантам. М. Джексон розповідав, що, створюючи «Beat It», він замислився над тим, як він би вчинив, зіткнувшись з бандитом віч-на-віч [12]. У контексті композиції вираз «Beat It» набуває сленгового значення, і співак закликає слухача не битися, а рятуватися, негайно залишивши місце зустрічі: «Тобі хочеться виглядати чоловіком, а не хлопчиськом, але тобі дороге життя, тож роби те, що тобі по силах. Провалюй звідси, провалюй!» [12].

К. Джонс знав, що М. Джексон має творчий матеріал, який відповідає його вимогам, проте співак не поспішав показувати йому свої напрацювання. Згодом, прослухавши «сирий» запис, К. Джонс зрозумів, що це саме те звучання, яке вони шукали. Продюсер, який критично ставився до композиції «Billie Jean», яка стала найбільшим хітом альбому «Thriller», вважав «Beat It» ключовим треком платівки [12].

Ще однією композицією М. Джексона, яку можна вважати зразком симбіозу музичних стильових напрямків є «Black or White». В зазначеній творчій роботі поєдналися такі стилі як рок, хіп-хоп та R'n'B. Пісня стала першим синглом М. Джексона з восьмого студійного альбому «Dangerous», який був випущений 11 листопада 1991 р. на лейблі Epic Records [14].

«Black or White» помірного темпу, написана у тональності мі мажор, стала найуспішнішою після «Billie Jean» та зайняла перші сходинки у хіт-парадах багатьох країн [14].

3.2 Виконавський аналіз композицій М. Джексона («Billie Jean», «Liberian girl», «Beat it», «Black or White»)

Унікальність Майкла Джексона проявляється в багатьох аспектах його творчої діяльності. Однією з граней творчої особистості М. Джексона є його виконавська майстерність, яка виражається в його «художньо-інтерпретаційних уміннях, що відображають рівень образного сприймання, культури почуттів, естетичних ідеалів і смаку, творчих здібностей співака» [5, с. 77].

Одним з елементів виконавської майстерності М. Джексона, який викликав захоплення слухачів, був його унікальний голос, який відрізнявся високим тембром (тенор), широким діапазоном та легкою впізнаваністю з перших нот. Співак міг легко перейти від гучного звуку до ніжнього шепоту, створюючи за допомогою такого динамічного малюнку насичені емоційні образи. М. Джексон писав такі пісні, у яких міг використати увесь свій діапазон.

Розглянемо детально вокально-технічну специфіку виконання М. Джексоном деяких його композицій.

«*Billie Jean*». Основний вокальний прийом, яким користується М. Джексон є *twang*, який надає звуку яскравості, дзвінкості та деякого «дитячого» забарвлення, голос звучить «мілко», на тонкому змиканні голосових зв'язок. На останніх рядках куплетів «Who will dance on the floor in the round» співак переходив на жорстке змикання голосових зв'язок (*фальцетне* звучання або розщеплення на тон та повітряний потік). Варто зазначити, що під час вищезазначеною фрази співак виходив на дві партії: низьку та високу. Відповідно, низьку він співав так само на жорстоку змиканні, але *субтоном*.

Особливістю виконання композиції була перебільшено чітка дикція, що надавало гостроти звучанню та підкреслювало ритмічний малюнок. На початку фраз М. Джексон використовував прийом *сгу*. Наприкінці фраз на закритих складах, переважно на сонорних приголосних співак застосовував *вібрато*. Цікавим також є використання М. Джексоном твердої атаки звуку наприкінці фраз, з чітким «кліком». Також цей прийом звучить між фразами. Після легкого звуку в момент бриджу співак переходить на більш щільне звучання, а саме *мікстове*. Мікст звучить в поєднанні з *twang*, голосовий тракт в цей момент настільки звужується, що це дозволяє за допомогою надзв'язкових структур відтворити розщеплення та отримати хриплий звук з тоном (*дісторшн*). Також М. Джексон філігранно володів мистецтвом мелізматики, чим скористався в композиції «Billie Jean».

«*Liberian girl*». Дану композицію М. Джексон розпочинає на субтоні, від тихої динаміки «р». Звучання так само звужене, з яскраво вираженим *twang*. Однією з фішок співака є прописування вокальних партій в декілька інтервалів, що створює ефект об'ємності звуку за участю хору. Високі партії звучать мікстом. Протягом композиції відбуваються хвилеподібні рухи від субтону/фальцету до міксту. Така зміна щільності змикання голосових складок також створює динамічний малюнок, який, в свою чергу, підкреслює драматургію пісні. Пісня завершується потужним *белтингом*, що створює кульмінаційне напруження. Белтинг інколи доповнюється *rattle*, що додає звучанню агресивного характеру. Елементи *вібрато* та *дісторшн* також присутні у виконанні пісні. *Вібрато* додає легкості закінченням фраз, а *дісторшн* є невід'ємною частиною виконавського стилю М. Джексона, оскільки звук, який співак демонструє, завжди звужений, що і надає відповідного ефекту.

«*Beat it*». Стилїстика року передбачає докорінної зміни звучання. М. Джексону вдалося підкреслити свій індивідуальний виконавський стиль, використовуючи вокальні техніки рок жанру. Так, М. Джексон неочікувано звучить на товстому змиканні голосових зв'язок в динаміці «f» із самого

початку композиції. Звук стає більш «широким», дїсторшн створюється за рахунок більшої скомпресованості голосових зв'язок. Фальцетне звучання присутнє, проте не домінує, а слугує лише прикрасою. Зберігається дещо перебільшена чіткість дикції, що надає пісні зухвалої настрою. Цікавий елемент, який додав певної агресії — шипіння крізь зуби. Вигуки повсякчас звучать у високій теситурі на тонкому змиканні голосових зв'язок, що надає композиції відчуття певної свободи, яка притаманна рок жанру. Незвичним, проте не менш цікавим рішенням М. Джексона, стало звучання белтингу у фоновому режимі на рівні з вигуками.

«*Black or White*». Пісня розпочинається з вигуків у високій теситурі та тонкому змиканні на голосних літерах. З початком тексту М. Джексон вступає на товстому змиканні голосових зв'язок, на динаміці «f» з відчутним дїсторшном з різким переходом на субтон. Twang залишається основою звучання. У випадку з М. Джексоном twang варто розглядати як якість звуку, а не як окремий елемент, який з'являється у композиції час від часу. Звуження голосового тракту є в даному разі константою. М. Джексон також не змінює традиції чітко вимовляти кожне слово, що також є «родзинкою» індивідуального виконавського стилю співака. Белтинг в бриджі надає потужності та ефектності композиції. Тверда атака між фразами та наприкінці фраз також присутня.

Висновки до розділу 3

1. Поєднання музичних стилів в композиціях М. Джексона «Billie Jean», «Beat It» та «Black or white» має свої особливості. Кожна спроба поєднати музичні стилі та напрямки в одному творчому проєкті М. Джексона завершувалася народженням абсолютно нового та надзвичайно цікавого творчого продукту, основою якого ставав якісно новий музичний стиль.

2. Виконавський стиль М. Джексона є надзвичайно цікавим, різнобарвним та безперечно унікальним. Вокал співака насичений цікавими техніками, прийомами та елементами, які стали його «фішкою», розкрили тембр голосу та надали виконанню динаміки та характеру. Основними прийомами, які використовував М. Джексон у своїх композиціях є субтон, фальцет, мікст, белтинг, cry, rattle, дісторшн, вібрато. Twang в контексті виконавського стилю М. Джексона слід розглядати як певну якість звуку, яка робить звук яскравим, дзвінким та виразним.

ВИСНОВКИ

М. Джексон до сьогодні визнається одним з найуспішніших творчих постатей в історії музичної культури кінця ХХ — початку ХХІ століття і займає місце поп-короля нашого часу. Його альбоми очолювали музичні чарти, потрапляли до Книги рекордів Гіннеса і підняли настільки високу планку, що наразі жодному сучасному виконавцю не вдається сягнути висот і досягнути такого успіху, як М. Джексону.

Основні результати та висновки проведеного дослідження.

У процесі дослідження було вирішено такі основні *завдання*:

- розглянуто синтез музичних стилів як основу творчості М. Джексона;
- визначено музичний напрямок нью-джек-свінг як поєднання соулу, фанку, джи-фанку та хіп-хопу;
- визначено R`n`B як стрижневий елемент музичного стилю М. Джексона;
- проаналізовано унікальність творчої постаті М. Джексона;
- встановлено основні етапи творчого шляху М. Джексона;
- окреслено основні особливості сценічного образу М. Джексона;
- визначено танець М. Джексона як нову форму сучасного мистецтва;
- надано характеристику індивідуального виконавського стилю М. Джексона;
- розпізнано вокально-технічну специфіку виконавського стилю М. Джексона;
- визначено особливості поєднання музичних стилів в композиціях М. Джексона («Billie Jean», «Beat it», «Black or white»);
- здійснено виконавський аналіз композицій М. Джексона («Billie Jean», «Liberian girl», «Beat it», «Black or white»).

Таким чином, основні завдання науково-дослідної роботи є виконаними, а мета – окреслити унікальні риси творчості М. Джексона та визначити роль короля поп-музики в розвитку музичної культури – є досягнутою.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Банько С. О. Вплив творчої постаті Майкла Джексона на сучасне мистецтво хореографії. С. 1-2. URL : <https://ekhsuir.kspu.edu/bitstream/handle/123456789/17000/%D0%92%D0%BF%D0%BB%D0%B8%D0%B2%20%D1%82%D0%B2%D0%BE%D1%80%D1%87%D0%BE%D1%97%20%D0%BF%D0%BE%D1%81%D1%82%D0%B0%D1%82%D1%82%D1%96%20%D0%9C%D0%B0%D0%B9%D0%BA%D0%BB%D0%B0%20%D0%94%D0%B6%D0%B5%D0%BA%D1%81%D0%BE%D0%BD%D0%B0%20%D0%BD%D0%B0%20%D1%81%D1%83%D1%87%D0%B0%D1%81%D0%BD%D0%B5%20%D0%BC%D0%B8%D1%81%D1%82%D0%B5%D1%86%D1%82%D0%B2%D0%BE%20%D1%85%D0%BE%D1%80%D0%B5%D0%BE%D0%B3%D1%80%D0%B0%D1%84%D1%96%D1%97.pdf?sequence=1>
2. Берданська Д. . Феномен синтезу мистецтв в сучасній українській сценічній хореографії : дис... канд. мистецтвознавства: 17.00.01 / Київський національний ун-т культури і мистецтв. К., 2005.
3. Борисенко Н. С., Лісневська А. В. Синтезовані види мистецтва як складова сучасної масової музичної культури. С. 1-8. URL : <http://eprints.zu.edu.ua/31500/1/%D0%A1%D0%A2%D0%90%D0%A2%D0%A2%D0%AF%20%D0%91%D0%BE%D1%80%D0%B8%D1%81%D0%B5%D0%BD%D0%BA%D0%BE%20%D0%9B%D1%96%D1%81%D0%BD%D0%B5%D0%B2%D1%81%D1%8C%D0%BA%D0%B0.pdf>
4. Гончаренко І. Унікальність творчої постаті Майкла Джексона та його внесок у розвиток музичної культури. Матеріали міжнародної науково-

- теоретичної конференції молодих учених: «Культура та інформаційне суспільство XXI століття». ХДАК. Харків, 2024. ч. 1. С. 262-264.
5. Корзун В. В. Художня інтерпретація музичних творів як вищий щабель виконавської майстерності. Зб. наук. Праць. Педагогічні науки. 2014. Вип 120. С. 74-79.
  6. Майкл Джексон. Вікіпедія. URL : https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%9C%D0%B0%D0%B9%D0%BA%D0%BB_%D0%94%D0%B6%D0%B5%D0%BA%D1%81%D0%BE%D0%BD#%D0%A1%D0%BC%D0%B5%D1%80%D1%82%D1%8C
  7. Наконечна О. Образ створений, образ втілений, образ сприйнятий. Культурологічний та мистецтвознавчий журнал Гелікон. С. 6-7. URL : <https://dspace.onu.edu.ua/server/api/core/bitstreams/1d1d7dc5-6145-4901-ac14-b4ee460f74af/content>
  8. Овсянніков В. Імідж як складова створення сценічного образу у творчості українських поп-рок-виконавців. Українська музика. 2019. С. 70-77.
  9. Сіткарь В. Кінезіологія «гравітаційного нахилу» Майкла Джексона. Вісник Львівського університету. Серія мист-во. Тернопіль, 2020. Вип. 21. С. 71-79.
  10. Смородська, М. М. Стиль соул в естрадно-джазовому вокальному мистецтві другої половини ХХ століття. Дис. на здобуття наук. ступеня канд. мистецтвознавства. Спец. 17.00.03 "Музичне мистецтво". Мін-во освіти і науки України. Сумський пед. ун-т ім. А. С. Макаренка. Суми, 2020. 237 с.
  11. Танцям Майкла Джексона знайшли наукове пояснення. URL : <https://delo.ua/lifeStyle/tancam-majkla-dzheksona-nashli-nauchnoe-objasnenie-342936/>.
  12. Beat It. Вікіпедія. URL : https://ru.wikipedia.org/wiki/Beat_It
  13. Billie Jean. Вікіпедія. URL : https://uk.wikipedia.org/wiki/Billie_Jean
  14. Black or White. Вікіпедія. URL: https://uk.wikipedia.org/wiki/Black_or_White

15. The King of Style: Dressing Michael Jackson. Palace Publishing Group, 2012.
C. 203.